

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА ОРГАНІЗАЦІЮ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЮРИДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Бугайко Ю. О.

*доктор філософії у галузі права
в.о. наукового співробітника відділу забезпечення інтеграції
академічної та університетської правової науки
та розвитку юридичної освіти
Київського регіонального центру
Національної академії правових наук України
м. Київ, Україна*

Повномасштабне російське збройне вторгнення в Україну завдало значної та подекуди невиправної шкоди усім сферам життя, зокрема й освітній сфері. Переважна частина закладів освіти були вимушені на певний час зупинити освітній процес. Крім того, деякі заклади освіти зазнали значної матеріальної шкоди від авіаційних та артилерійних ударів ворога. Частина учасників освітнього процесу досі перебуває у місцях, де тривають бойові дії, інша – виїхала у більш безпечні регіони нашої держави чи за кордон. Ще частина студентів та викладачів призвана на військову службу у Збройних Силах України або зарахована до складу добровольчих формувань територіальних громад. А заклади освіти зі специфічними умовами навчання достроково завершили навчання своїх випускників.

Усе це особливо гостро торкнулося вищої правничої освіти, адже в Україні діють понад 200 акредитованих вишів, (значна частина яких розташована у Києві, Харкові, Сумах, Херсоні, Чернігові, Ірпені та Маріуполі) що здійснюють підготовку правників, де навчаються майже 58 тисяч студентів [5].

Таке складне становище викликало необхідність в ухваленні низки рішень Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, міністерствами та юридичними закладами вищої освіти щодо організаційного забезпечення освітнього процесу у юридичних закладах вищої освіти, а саме щодо: форми провадження освітнього процесу, робочого часу учасників

освітнього процесу, планування освітнього процесу, контролю якості знань тощо.

Так, введення в Україні воєнного стану змусило переважну частину українських вишів тимчасово зупинити навчання, оголосивши канікули. Проте нині освітній процес відновлюють навіть ті заклади вищої освіти, що перебувають на територіях, де досі тривають бойові дії. Приміром, Київський національний університет імені Тараса Шевченка та Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого розпочали навчання з 4 квітня 2022 року, Маріупольський державний університет – з 18 квітня 2022 року. Крім того, деякі університети надають право доєднатись до освітнього процесу в онлайн-режимі тим студентам, які у зв'язку з війною втратили можливість продовжувати навчання у своїх вишах.

Форму провадження освітнього процесу та деякі інші аспекти його організації в умовах воєнного стану встановлено Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану» (№ 2126-IX від 15.03.2022 року): «здобувачам освіти, працівникам закладів освіти, установ освіти, наукових установ, у тому числі тим, які в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану в Україні чи окремих її місцевостях, оголошених у встановленому порядку (особливий період) були вимушені змінити місце проживання (перебування), залишити робоче місце, місце навчання, незалежно від місця їх проживання (перебування) на час особливого періоду гарантується: організація освітнього процесу в дистанційній формі або в будь-якій іншій формі, що є найбільш безпечною для його учасників; збереження місця роботи, середнього заробітку, здійснення виплати стипендії та інших виплат, передбачених законом; місце проживання (пансіон, гуртожиток тощо) та забезпечення харчуванням (у разі потреби)» [1].

Щодо робочого часу учасників освітнього процесу, то Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» (№ 2136-IX від 15.03.2022 року) обмежує тривалість їх робочого часу до 50 годин на тиждень [2].

У частині планування освітнього процесу Міністерство освіти і науки України дозволило закладам вищої освіти вносити зміни

до навчальних планів для випускників 2022 року та, зокрема, встановило, що загальна кількість кредитів ЄКТС, передбачена на практичну підготовку, може бути меншою, ніж визначена відповідним стандартом вищої освіти мінімальна кількість кредитів ЄКТС на практичну підготовку, за умови перерозподілу відповідної кількості кредитів на інші освітні компоненти. При цьому загальна кількість кредитів ЄКТС за освітньою програмою має відповідати вимогам стандарту [3].

Щодо атестації студентів-правників, то цього року вона відбуватиметься без Єдиного державного кваліфікаційного іспиту. Відповідною Постановою Кабінету Міністрів України від 27 березня 2022 року встановлено, що у 2022 році атестація здобувачів ступенів фахової передвищої, вищої освіти, зокрема за спеціальностями галузей знань 08 «Право» та 29 «Міжнародні відносини» здійснюватиметься без проведення єдиного державного кваліфікаційного іспиту у формі, визначеній закладом фахової передвищої або вищої освіти [4]. Також зазначимо, що і Міністерство освіти і науки України окремим наказом дозволило закладам освіти самостійно визначати форми атестації студентів [3].

Необхідно усвідомити, що система юридичної освіти, як власне й усі сфери життя у нашій державі, вже не буде такою, як раніше ні за формою, ні за змістом. Вочевидь, юридичні заклади вищої освіти невдовзі зіштовхнуться із суттєвим зменшенням фінансування та зниженням кількості студентів. Та попри всі складнощі життя в умовах воєнного стану, сьогодні слід напрацьовувати алгоритм трансформації системи вищої юридичної освіти у післявоєнний період, яка б передбачала раціональне скорочення мережі правничих шкіл відповідно до чітких, об'єктивних та обґрунтованих критеріїв. Особливо важливо – спрямувати зусилля на повернення українських студентів на територію України після нашої перемоги, продовження їх навчання в українських вишах та на якісне змістове оновлення освітніх програм.

Література:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану» від 15.03.2022

№ 2126-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2126-%D0%86%D0%A5#Text>.

2. Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» (№ 2136-IX від 15.03.2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>.

3. Наказ Міністерства освіти і науки України від 21 березня 2022 р. № 265 «Про проведення атестації випускників закладів фахової передвищої, вищої освіти». URL: <https://mon.gov.ua/ua/prapro-provedennya-atestaciyi-vipusknikiv-zakladiv-fahovoyi-pereadvishoyi-vishoyi-osviti>.

4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2021 р. № 497» від 27 березня 2022 р. № 376. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmini-do-postanovi-kabinetu-ministriv-ukrayini-vid-19-travnja-2021-r-497-376>.

5. Що показали результати першого щорічного рейтингу правничих шкіл. URL: <https://jur-gazeta.com/golovna/shcho-pokazali-rezultati-pershogoshchorichnogo-reytingu-pravnichih-shkil.html>.

**ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН
ПРИВАТНОГО ПРАВА В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ
ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ
(НА ПРИКЛАДІ СІМЕЙНОГО ПРАВА)**

Єфіменко Л. В.

кандидат юридичних наук

*провідний науковий співробітник відділу забезпечення інтеграції
академічної та університетської правової науки та розвитку
юридичної освіти Київського регіонального центру
Національної академії правових наук України
м. Київ, Україна*

Терміносполучне поняття «реформування юридичної освіти», в тому числі його змістовне наповнення через призму викладання цивілістичних дисциплін, не є новим для національної правничої науки. Свідченню цього слугують ідеї та положення, що містяться